

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 19

Заснований в 1996 році

Рівне – 2002

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 19. — Рівне: РДГУ, 2002. — 172 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії дошкільної педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання, розвитку і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Оп

убліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів дитячих садків, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН
Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**
(Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**
(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**
(Міжнародний університет "Рівненський економіко-гуманітарний інститут" ім. С.Дем'янчука);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**
(Прикарпатський педагогічний університет ім. В.Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**
(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**
(Університет "Острозька Академія");
кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**
(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**
(Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**
(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**
(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 29.03.2002 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За

достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 1.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2002

в методиці викладання, в організації навчально-педагогічного процесу. Крім того, при МО працювали Науково-методичні ради за фахом, до складу яких входили як науковці, так і практики (викладачі вчнів, учителі-методисти, завідувачі дошкільних закладів, директори і т. ін), на яких обговорювалися різні назрілі актуальні проблеми, складалися авторські колективи для підготовки потрібних програм, підручників, навчально-методичних посібників. Учителі-практики, викладачі вчнів був обізнаний з тим, куди йому звернутися за допомогою і де йому можуть відповісти на всі запитання. Чи не настав час нам поновити роботу таких методичних рад при МОН і водночас роботу опорних кафедр, щоб уникнути прогалин і перевертнів у реалізації реформи освіти в Україні?

ЛІТЕРАТУРА

1. Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике. – М.: Издательский Дом Ш.Амонашвили, 1996.
2. Гончаренко С.І. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997.
3. Калмикова Л.О. Сучасні проблеми наступності й перспективності та шляхи їх вираження //Дитинство: наступність і перспективність. – Переяслав-Хмельницький, 2000.
4. Професійна освіта: Словник. – К.: Вища школа, 2000.

Одержано редакцією 12.01.2002.

УДК: 371.017

Т. І. ПОНІМАНСЬКА

ДИТИНСТВО ЯК КАТЕГОРІЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Відомо, що тривале ігнорування необхідності логічно доведених системних знань про об'єктивні закономірності процесу, що вивчається певною наукою, зокрема, явища виховання – педагогікою, призводить до її кризи. Це виявилось в ідеологізації методологічних основ педагогіки, де в якості головних парадигм виступали формуюче виховання, погляд на дитину як об'єкт, якому прищеплюються необхідні соціально визначені якості, прямий стиль управління процесом розвитку особистості тощо. Ідеологізація теоретичних засад педагогічної науки і практики зумовила відмову від цінностей, що, з одного боку, суперечили ідеям “боротьби за ідеали”, а з іншого – не були вагомими для людини відкритого суспільства, життя у світі змінного соціуму.

Водночас, не лише потреби сучасного етапу розвитку вітчизняної педагогіки, а й в цілому – світової педагогічної думки – вимагають гуманізації навчання і виховання. Гуманізм набуває провідного значення в сучасних умовах, коли потрібна злагода на всіх рівнях: загальноцивілізаційному, державному, локальному, особистісному. Тому для сучасної педагогіки характерними є процеси інтеграції, розширення світоглядних підходів, відповідно до зростання відкритості соціальних процесів.

Методологічне значення для гуманістичного виховання має трактування самого поняття “дитинство”. Як зауважує В.Кремень, у структурі концептуального апарату педагогіки “найвразливішою з позицій розвитку була саме категорія “дитинство”, що і призвело до поширення такого явища, як “бездітна” педагогіка [3]. Парадоксально, але факт: визначення поняття “дитинство” відсутнє практично у всіх педагогічних словниках та енциклопедіях, за винятком останнього видання “Российской педагогической энциклопедии”. Немає наукового визначення дитинства як особливого стану, що виступає складовою частиною загальної системи суспільства.

Причину спрощеного наукового розуміння дитинства вчені вбачають у відсутності історичного підходу до розгляду дитинства та у приписуванні йому константних характеристик. У книзі відомого соціолога І.С.Кона зроблено висновок про те, що світ дитинства є невід'ємною часткою життя кожного народу, що кожний дорослий несе у собі спадщину дитинства і не може звільнитися від неї. Відтак суспільство не може пізнати себе, не пізнавши закономірності свого дитинства [2]. Відтак, постає проблема проектування нових типів відносин світу дорослих та світу дітей. Її актуальність підтверджується даними інших дослідників.

Французький демограф Ф.Арієс зібрав багато фактів для підтвердження ідеї про те, що сутність дитинства пов'язана не з біологічним станом незрілості, а з певним соціальним статусом і сукупністю доступних форм та видів діяльності, Автор доходить висновку про те, що з розвитком суспільства змінюється і ставлення до дітей [1].

Спроба історичного аналізу дитинства здійснена засновником інституту психоісторії Л.Демозом (США), який описав шість послідовних трансформацій ставлення людства до дитинства. Головним предметом психоісторії, на думку Демоза, є ставлення батьків до дітей, а центральною силою історії виступають психогенні зміни в особистості, що відбуваються внаслідок взаємодії змінюючих одне одного поколінь батьків і дітей. Ним охарактеризовані такі періоди: з давніх часів до IV ст. – “інфантицидний” стиль, коли насильство над дитиною є звичним явищем; IV – XIII ст. – “покидаючий”, у якому узвичаюється виховання дітей у чужих сім'ях, монастирях; XIV–XVII ст. – “амбівалентний” стиль, поєднання проявів уваги до дітей з формуючими впливами, спрямованими на подолання “злої” сутності проявів їх волі; XVIII ст. – “нав'язливий” стиль суворого контролю над поведінкою дитини та її внутрішнім світом; XIX – середина XX ст. – “соціалізуючий” стиль, що ознаменував появу інтересу до внутрішнього світу дитини, створення умов для підготовки дітей до самостійного життя; друга половина XX ст. – “допомагаючий” стиль, який характеризується прагненням батьків до емоційного контакту з дітьми, сприянням їх індивідуальному розвитку.

У різних суспільно-економічних формаціях виникають свої стратегії виховання, засновані на особливостях моральних, релігійних, соціальних засад суспільства, що визначали пріоритет дисциплінуючого або навпаки, активізуючого ініціативу і творчість дитини, педагогічного впливу. Як відзначає Е.Голдфранк, можливі і багаточислені проміжні варіанти; відтак виділяють чотири типи суспільств: 1) суспільства, у яких у ранньому і пізньому дитинстві дисципліна слабка; 2) суспільства, де і у ранньому, і у пізньому дитинстві дисципліна сувора; 3) суспільства, у яких у ранньому дитинстві дисципліна сувора, а у пізньому – слабка; 4) суспільства, де у ранньому дитинстві дисципліна слабка, а у пізньому – сувора [1].

Аналізуючи дану теорію, І.С.Кон європейську модель виховання відносить до третього типу, що характеризується суворим дисциплінуючим вихованням у ранньому дитинстві та поступовим ослабленням зовнішнього контролю в міру розвитку дитини. Дані міркування ілюструється порівнянням із станом виховання у первісному суспільстві, де невеликі племена протистояли грізним силам пророди і змушені були виявляти значну турботу про вироблення способів підготовки дітей до оволодіння необхідними для виживання навичками і формами поведінки. Тому у родоплемінних суспільствах фактивно були відсутні фізичні покарання дітей, поведінку підростаючого покоління регламентували різного роду табу, спільні з дорослими, а виховувались діти на безпосередніх реакціях дорослих на їхні вчинки. Покарання як регулятор поведінки дітей з'являються з розвитком суспільства, з його переходом до складніших економічних відносин. Відкритим залишається питання про те, як змінюється ставлення дорослих до дітей у наш час, коли реальною є проблема виживання людської цивілізації.

З культурологічних позицій аналізує зв'язок характеру взаємин поколінь з темпами історичного розвитку відомий дослідник Маргарет Мід, згідно теорії якої існують три типи культур:

- постфігуративна, де діти вчаться перш за все у старшого покоління, беззастережно авторитетного для них (культури з патріархальними стосунками, традиціями, що передаються з покоління в покоління, з великими багатодітними і кількапоколінними сім'ями);
- кофігуративна, де діти й дорослі вчаться у своїх сучасників і ровесників – культури з орієнтацією на сьогоdnішній день, в яких традиційність є нестійкою, переважають сім'ї нуклеарного типу;
- префігуративна, де дорослі вчаться також у своїх дітей, які краще знають, що їм необхідно на кожному етапі життя.

Відтак роль дорослих полягає у створенні умов для розвитку дітей.

Не даючи повної характеристики даної культури, дослідниця лише констатує: “Нині ми входимо у період, новий для історії, коли молодь з її префігуративним передбаченням ще несвідомого майбутнього наділяється новими правами” [5]. На доказ цієї тенденції можна навести багаточисельні приклади використання дитячих психологічних образів і характеристик

у культурі дорослих (мистецтві, рекламі, шоу-бізнесі), перетворення типово дитячого виду діяльності – гри – в сучасну ігрову цивілізацію та інші явища запозичення дорослими дитячої субкультури.

Сучасна концепція дитинства заснована на визнанні його провідної ролі у психічному розвитку і становленні особистості. Як відзначає психолог Д.І.Фельдштейн, дитинство як особливе явище соціального світу має певні характеристики. Функціонально дитинство постає як об'єктивно необхідний стан у динамічній системі суспільства, стан процесу визрівання підростаючого покоління і тому підготовки до відтворення майбутнього суспільства. У змістовному визначенні дитинство є процесом постійних фізичних і психічних перетворень у результаті взаємодії з дорослими та однолітками. Сутнісно дитинство є особливим станом соціального розвитку.

Наголошується на необхідності вивчення особливостей взаємодії дорослого світу і дитинства як об'єктивно виділеного у суспільстві особливого реального стану. Зокрема, дитяче співтовариство значно більш динамічне, ніж оцінюють його дорослі, що пов'язано з традиційним підходом, при якому ми шукаємо стійкі закономірності. Водночас, вважає автор, більш важливо визначити, встановлювати їх спрямованість, динаміку, інтенсивність переходу у нові закономірності.

У даний час посилюється значущість проблеми індивідуалізації кожної людини, і водночас осмислення закономірностей процесу розвитку передбачає визначення чітких позицій суспільства, насамперед "інтеграційного підходу до дитинства як до того реального суб'єкту майбутнього, який може прийняти на себе вирішення складного завдання гуманізації" [6].

Поділяючи позицію автора стосовно того, що у дорослому світі реально не вироблено ставлення до дитинства як суб'єкта взаємин, а відтак відсутня диференційована позиція стосовно характеру, умов його соціального визрівання, зауважимо, що саме перехід від дошкільного дитинства до етапу молодшого шкільного віку знаменує важливий етап розвитку особистості, який вперше об'єктивно фіксується суспільством. Не можна погодитися з Д.І.Фельдштейном, що членом суспільства зростаюча людини стає одночасно, як правило, по закінченні середньої школи. Безперечно, статус школяра переживається дитиною як важливий чинник соціального визнання: "я вже не дитина, а школяр". Відтак атрибутивне позначення "дорослішання" дитинства, на необхідність якого вказує автор, саме у даному віковому періоді виступає, на нашу думку, досить виразно.

Психолог В.Т.Кудрявцев характеризує два погляди на соціально-історичну природу дитинства. Представники традиційного всіляко підкреслюють залежність закономірностей, механізмів і темпів психічного розвитку від суспільно-історичних умов її життя. Дитинство при цьому розглядається як "соціальний винахід". Нетрадиційний підхід будується на спробі зрозуміти дитинство і розвиток дитини передусім як історичний феномен, що передбачає виявлення унікальної і самобутньої функції дитинства у соціокультурних процесах.

Даний погляд дозволяє розглядати дитинство як особливу форму культурної творчості, як механізм, що реалізує у рівній мірі як наступність, так і поступальність у історичному розвитку культури. Саме таке розуміння відповідає реальному статусу розвиненого дитинства кінця ХХ ст., підкреслює автор, наголошуючи на тому, що розробка методології полідисциплінарного вивчення проблематики дитинства дозволить змінити практику навчання і виховання дітей. Позитивні зміни у цій галузі В.Т.Кудрявцев пов'язує з визнанням самоцінності дитинства, гуманістичною спрямованістю виховання на саморозвиток особистості дитини.

Підводячи підсумок аналізу ідей зміни акцентів у взаємодії дитячого і дорослого світів, варто згадати слова видатного педагога Я.А.Коменського: "Діти приносять батькам правила". Однак дорослі ще недостатньо усвідомлюють той незаперечний факт, що у сучасному житті відбувається не тільки прискорення темпів саморозвитку дитини, але й даний процес здійснює реальний вплив на розвиток світу дорослих. Батькам і педагогам добре відомо, які складні питання, у тому числі світоглядного змісту, щодня ставлять діти, примушуючи дорослих по-новому осмислювати відповіді на них. Адже пояснення вимагає впевненості суджень, воно має бути переконливим, а головне – усвідомленим самим дорослим.

Цей практичний план відображає загальнофілософську тенденцію впливу дитинства на світ дорослих людей, що вимагає подальшого вивчення з метою гуманізації процесу

спілкування з дитиною, зокрема, у виховних цілях. Ми змушені констатувати, що програми виховання і навчання до сьогоднішнього дня зберігають характер визначених знань, умінь та навичок, якими повинні оволодіти діти, а саморозвиток дитини як головний орієнтир враховується недостатньо.

Безперечно, дорослі усвідомлюють, що сучасна конкретно-історична ситуація, що характеризується ускладненням структури суспільства і зростанням потреб кожної людини (матеріальних, соціальних, особистісних) вимагає і підвищеної уваги до дитинства взагалі і до кожної дитини, зокрема. Однак вони намагаються перекласти відповідальність за виховання на суспільні інституції: систему освіти, форми роботи, засоби масової інформації. Як на побутовому, так і на професійно-педагогічному рівні ведеться їх постійна критика, відтак створюються нові виховні організації, концепції, програми, які знову покладають надії на те, що суспільство повинне вирішити дану проблему. При цьому відсутній інтеграційний підхід до дитинства як до соціального суб'єкту, який вже бере участь у вирішенні проблеми гуманізації суспільства.

Ми вбачаємо один з шляхів подолання даного протиріччя у науковому обґрунтуванні системи гуманістичного виховання дітей, заснованій на ціннісному підході до аналізу оточуючого світу за змістом та особистісно зорієнтованій взаємодії з дорослим за способом введення дитини у світ людей. Підкреслимо, що важливо не лише давати дітям готові цінності, а довести способи користування ними як переживання і відкриття цінностей тим, хто виховується. Вчити цього може лише той педагог, у структурі особистісних цінностей якого гуманістичні ідеали посідають чільне місце. Такий підхід відповідає провідній ідеї гуманістичної педагогіки – ідеї спільного особистісного саморозвитку педагога і дитини в процесі виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бим-Бад Б.М. Педагогическая антропология. – М.: РАО, 2001. – 345 с.
2. Кон И.С. Ребёнок и общество (историко-этнографическая перспектива). – М: Наука, 1988. – 270 с.
3. Кремень В. Педагогічна наука: час методологічної рефлексії // Педагогіка і психологія. – 1998. – №2. – С.9-15.
4. Кудрявцев В.Т. Смысл человеческого детства и психическое развитие ребёнка. – М: РАО, 1997. – 156 с.
5. Мид М. Культура и мир детства. Пер с англ. – М: Наука, 1988. – 429 с.
6. Фельдштейн Д.И. Детство как социально-психологический феномен и особое состояние развития // Вопросы психологии. – 1988. – №1. – С.3-19.

Одержано редакцією 1.02.2002.

УДК: 378.011.31

І. М. ДИЧКІВСЬКА

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ ПЕДАГОГА

Радикальні соціально-економічні зміни призвели до створення нової парадигми освіти, одним з головних постулатів якої є потреба в розвитку інноваційного потенціалу суспільства. Життя вимагає людей нового типу, здатних системно й конструктивно мислити, швидко знаходити потрібну інформацію, приймати правильні рішення, створювати принципово нові ідеї в різних галузях знання. Для вирішення цього завдання потрібні нові підходи, нове педагогічне мислення, нове ставлення педагога до своєї діяльності. Для того, щоб виховати “інноваційну людину”, сама освіта повинна бути просякнута нововведеннями, в ній повинен превалювати дух творчості, постійного пошуку.

Під час вузівського навчання, на етапі зародження інноваційної діяльності, її загальних творчих основ створюються найбільш ефективні умови для розвитку інноваційної поведінки майбутнього педагога, виховання сприйнятливості до нового. Даний період можна вважати сензитивним до розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення до педагогічних інновацій, оскільки саме в цей час майбутній педагог найбільш чутливий до проблем освіти, до складних

ЗМІСТ

Передмова	3
Богуш А.М. Підготовка студентів до здійснення наступності і спадкоємності дошкільної і початкової ланок у системі неперервної освіти	4
Поніманська Т.І. Дитинство як категорія гуманістичної педагогіки	7
Дичківська І.М. Розвиток інноваційної поведінки педагога.....	10
Артемова Л.В. Перспективи підготовки працівників дошкільного профілю в умовах ступеневої освіти	14
Чумичева Р.М. Детство – среда індивідуальної самореалізації	19
ЕрофееваТ.И. Проблема полипрограмности и вариативности в российском дошкольном образовании	26
Щербакова К.Й. Деякі аспекти проблеми готовності дітей до вивчення математики в школі	29
Кузьменко В.У. Створення індивідуально зорієнтованих програм виховання і навчання дітей дошкільного віку	34
Коломинский Я.Л., Панько Е.А., Валужина Е.В., Гутковская Е.Л., ЧесноковаЕ.П. Влияние профессиональной деятельности музыкального руководителя на развитие личности дошкольника	37
Карпенчук С.Г. Педагогічна майстерність як інтегрована система педагогічного досвіду А.С. Макаренка.....	41
Янцур Л.А. Розвиток дитячої творчості в зображувальній діяльності	50
Макагон К.В. Підготовка педагогів до пошукової діяльності в умовах післядипломної освіти	55
Горопах Н.М. Реалізація принципів розвивального навчання в екологічній освіті дошкільнят	58
Маліновська Н.В. Переказ як метод формування у дошкільників діалогової компетенції	64
Крайнева Л.В. Лінгводидактична підготовка вихователів до роботи в умовах білінгвізму	68
Гайдаржирська Л.П. Навчання дошкільників в умовах сучасного дитячого садка	73
Борова В.Є. До проблеми виховання орфоепічної правильності мовлення дітей старшого дошкільного віку	77
Беленька А.В. Організація та проведення практичних і семінарських занять за інтерактивними методиками	83
Машовець М.А. Самостійна робота студентів як засіб професійного самовдосконалення.....	89
Сергеева В.Ф. На зорі дошкільної справи в Україні.....	92
Улюкаєва І.Г. Історія та актуальні проблеми підготовки педагогів для системи дошкільної освіти в Україні	96
Кобилянська Л.І. Індивідуальне і суспільне дошкільне виховання: альтернатива чи ефективна взаємодія?.....	102
Струннікова Д.І. Організація спільних форм природопізнавальної діяльності старших дошкільників і молодших школярів	105
Машкіна Л.А. Організація педагогічної практики в умовах ступеневої підготовки вихователя	109
Литвиненко С.А. Виховання у особистісному вимірі: сучасні підходи.....	114
Солоненко Н.С. Проблема економічної підготовки школярів у сучасних умовах	117
Якимчук Р.І. Виправлення недоліків мовлення шестирічних учнів.....	121
Петренко О.Б. Особливості статевої диференціації дитини дошкільного віку	125
Меналюк Г.Ф. Роль навчання математики в гуманізації дошкільної освіти	128
Терешко Л.В. До питання міжпредметної інтеграції у формуванні мовленнєвих умінь майбутніх педагогів	131
Зданевич Л.В. Організаційно-методичні основи адаптації першокурсників	135
Гринчук Т.В. Аксиологічний підхід до проблем сучасного дошкільного виховання.....	139

Бєлова С.А. Гуманістична сутність німецької реформаторської педагогіки початку ХХ сторіччя	143
Врочинська Л.І. Взаємодія суспільного і родинного виховання в умовах сьогодення	147
Янцур М.С. Визначення функцій фахівців з професійної орієнтації учнівської молоді	151
Кравець Л.М. Педагогічна рефлексія у професійній діяльності вчителя	155
Довганич В.М. Засоби духовно-морального виховання дітей у педагогічній спадщині С.Русової	158
Бричок С.Б. Представники церковно-релігійної педагогіки (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) про виховання духовності дитини	161
Димченко С.С. Формування стилю педагогічного спілкування в класі спеціального інструменту (теоретичні і методологічні аспекти)	164
Відомості про авторів	168

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти

Збірник наукових праць

НАУКОВІ ЗАПИСКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Випуск 19

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Редактор Поніманська Т.І.
Технічний редактор Коломис О.Ф.
Комп'ютерна верстка Рахманова Л. О.

Здано до набору 10.03.2002 р. Підписано до друку 29.03.2002 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 19,87. Обл. вид. арк. 20,17. Замовлення № Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59

О

новлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти:
Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного
гуманітарного університету. Випуск 19. — Рівне: РДГУ, 2002. — 172 с.

ISBN 966 — 7281 — 07 — 1.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії дошкільної педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів дитячих садків, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378**ББК 74.20**